

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalthistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

MIDTJYSKE BYER

Silkeborg IV

Venge

Voel

Kjellerup

TEKST: G. NØRGAARD JEPSEN . TEGNINGER: HENRY LAURITZEN

Tekst og tegninger fra Midtjyllands Avis lottospil 1976, hvis emne var Midtjyske Byer, er samlet i dette hæfte.

I forbindelse med tidligere års lottospil er udkommet: Midtjyske Motiver, Midtjyske Personligheder, Midtjyske Begivenheder, Midtjysk Lune, Midtjyske Sagn, Gård og Slot i Midtjylland, Midtjyske Kirker, Midtjyske Fortidsminder, Midtjyske Veje, Midtjyske Folkeminder, Den Midtjyske Hede og Natmandsfolk i Midtjylland.

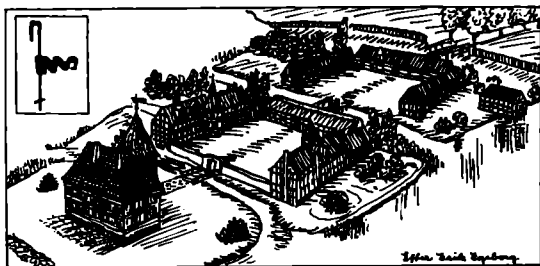
Silkeborg I

Som by er Silkeborg ung i forhold til de fleste andre danske købstæder, men selve Silkeborg, den borg, der har givet byen sit navn, har en historie, som ligger langt tilbage i middelalderen. Slottet - som lå, hvor Gudenåen løber ud i Silkeborg Langsø, kendes første gang fra begyndelsen af det 15. århundrede, men har sikkert allerede på dette tidspunkt haft en historie bag sig. Det første, man hører om Silkeborg, er, at en fru Thore fra godset

Ormstrup, overdrager Silkeborg til Århus bispedømme, og indtil reformationen, hvor det som alt andet kirkegods, blev overtaget af staten, var det et yndet opholdssted for Århus-bisperne. Derefter kom der kongelige lensmænd, en årrække var Silkeborg privatejet af en kongelig vinskænk, Chr. Fischer, derefter atter statsejet og ryttergods for i 1767 igen at blive privateje. Slottet var da gået i forfald, og den nye ejer byggede Silkeborg bys nu ældste bygning, Hovedgården.

Silkeborg I

Silkeborg II

Silkeborg II

Silkeborgs byvåben viser en bispehus, en borg og bølgelinier, altså hentydning til borgen ved Gudenåen og

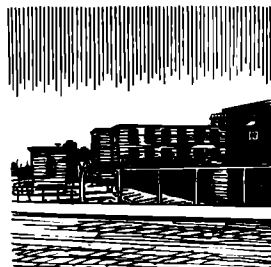
måske også til byens navn, idet et sogn fortæller, at en bisp under sejlads på Silkeborg Langsø satte sin silkehus i vandet og erklærede, at hvor den drev i land, ville han

bygge en borg. Sagnet stemmer ikke med den kendsgerning, at borgen blev bygget, inden bisperne blev borgherrer. Der er stærk tvivl om oprindelsen til navnet Silkeborg. Silke kan have sammenhæng med en bestemt pileart, silje, det kan også betyde stillestående vand. En poetisk forklaring er, at borgen i sollyset har skinnet som silke, fordi den - det fremgår af udgravningerne - var tækket med glasserede tagsten. Silkeborg fik ved kommunalreformen i 1970 tillagt 8 hele kommuner og en halv (Virk-lund og Them) og omfatter i dag 25.360 ha. Indenfor dette område bor ifølge opgørelsen pr. 1. januar 1976 45.662 mennesker.

Silkeborg III

Hen imod midten af forrige århundrede var der forskellige bestræbelser i gang for at få oprettet en handelsplads i Silkeborg. Mens det daværende finansministerium, rentekammeret arbejdede med planerne, tog papirfabrikant Michael Drewsen, der kom fra Strandmøllen i Hellerup, et initiativ, der betød et solidt grundlag for en handelsplads. Han anlagde en papirfabrik, som udnyttede Gudenåens vandkraft. I december 1845 og januar 1846 kom kongelige resolutioner

om handelspladsens oprettelse, men på dette tidspunkt var Drewsens papirfabrik allerede i gang. Driften var begyndt 1. januar 1845. Med beskæftigelsen på fabrikken skabte Michael Drewsen også grundlag for handel og håndværk, og på utallige områder var han med til at præge byens første udvikling. Det var på hans initiativ, at Silkeborg fik post og telegraf. Han sørgede for, at Silkeborg fik gasværk – før København fik det, og det skyldtes hans indsats, at Højleselskabet blev oprettet. Det er derfor naturligt, at han med statuen på

Silkeborg III

Silkeborg Torv hædres som byens grundlægger, selvom det juridiske grundlag var de kongelige resolutioner om handelspladsens oprettelse.

Silkeborg IV

Silkeborg IV

Det var et fabriksanlæg, Silkeborg Papirfabrik, der var det første erhvervmæssige grundlag for Silkeborg by, og siden har byen udviklet sig med en sund balance mellem en stærkt voksende industri

og en blomstrende handel med kontakt til et meget stort opland og som en by præget af skoler og kuranstalter. Silkeborg har to seminarier, gymnasium, husholdningsskole og højskole. Handelsskolen er under udbygning – og Dansk Specialarbejderfor-

bund har en stor kursusejendom. Silkeborg Papirfabrik er stadig en af byens betydeligste industrier. Hertil er kommet en alsidig industri. Der er stor fabrikation af mejerimaskiner, af busser, af nylongarn og i øvrigt af tekstiler af forskellig art. Møbelindustrien er efterhånden også blevet ret fremherskende, og som et sundt tegn på en god industriel udvikling er der efterhånden dukket mange mellemstore virksomheder op.

Silkeborg Bad er landets ældste kurbadeanstalt, og den og de øvrige kuranstalter søges af gæster fra hele landet og fra udlandet. De mange turister, der navnlig i sommer tiden gæster Silkeborg, spiller også en rolle som erhvervmæssigt grundlag.

Skanderborg I

Skanderborg er en by, der historisk set har spillet en stor rolle langt tilbage i tiden. Mange af Danmarks historiens kendte begivenheder er knyttet til Skanderborg slot, hvis sidste rest er den gamle slotskirke på slotsbanken mellem Skanderborg sø og Lillesø. Kong Valdemar opholdt sig på Skanderborg slot, da han blev kaldt til

dronning Dagmars dødsleje i Ribe. På dette slot landsforviste den 12-årige Erik Menved sin fars mordere, Marsk Stig og hans fæller. Her samlede Niels Ebbesen sine mænd for at jage holstenerne ud af slottet efter mordet på grev Gert, og på bakkerne udenfor slottet faldt han (mindekors ved »mindet«). På Skanderborg sø boltrede Chr. den 4. sig i sine drengeår.

Skanderborg I

Skanderborg II

Skanderborg II

Selvom Skanderborg er en by med rod langt tilbage i fortiden, er der forskellige forhold, som har påvirket den videre udvikling, så byen ikke er stivnet. Det er byens centrale beliggenhed ved hovedvej og jernbaneknudepunkt og dens smukke beliggenhed ved sø, omgivet af bakker. Skanderborg har endvidere i den periode, hvor den var sæde for administrationen i det da eksisterende Skanderborg amt, haft den fordel, at det betød, at mange havde ærinde ind til byen. Efter en vis stagnation synes Skanderborg nu at være inde i en ny udvikling. Den store udvikling med Skanderborg øst blev noget stækket ved, at udflytningen af vejdirektoratet blev opgivet, men til gengæld synes der nu at være en tendens til at være, som arbej-

der i Århus, gerne vil bo i de frie omgivelser i Skanderborg.

Indtil 1963 var det en hemsko for udviklingen i Skanderborg, at der var ret snævre bygrænser (Skanderborg station lå i nabokommunen Skanderup). 1963 indlemmedes Skanderup-Stilling kommune i Skanderborg, og ved kommunalreformen i 1970 kom Fruering-Vitved, Hylke og Ousted-Tåning med i en ny storkommune med Skanderborg som centrum. Kommunen omfatter nu 14.921 ha og havde pr. 1. januar 1976 17.269 indbyggere.

I Skanderborg by er der mange interessante gamle huse, bl.a. et smukt parti i Borgergade og flere gamle huse på Adelgade. Slotskirken står med smukt gammelt inventar, og i Skanderup kirke er der interessante kalkmalerier.

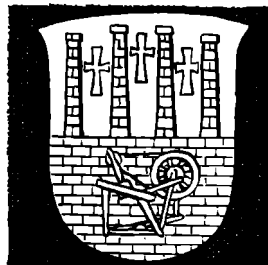
Ikast I

Ikast kommune har som byvåben en spinderrok og fabriksskorstene, som symboliserer den kometagtige udvikling fra hjemmeindustri til fabriksvirksomhed, og tre kors for kommunens tre sogne: Ikast, Bording og Engesvang. Kommunens areal er 22,242 ha og folketallet pr. 1. januar 1976 18.537.

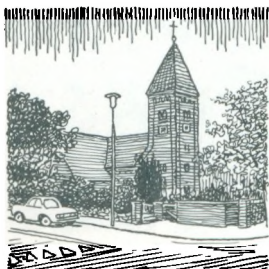
1977 markerer byen sit 100 års jubilæum, idet man regner abningen af banen mellem

Silkeborg og Herning som grundlag for byens udvikling. Ikast har ingen rigtig gamle bygninger. Den gamle romanske kirke udbændte 1904, men til gengæld er den nuværende smuk med ny tids kunstnerisk udsmykning. Det samme gælder det nye kapel, der også bruges som kirke.

På flere områder er Ikast blevet en skoleby med handelskostskole, seminarium for socialpædagoger og amts-gymnasium.

Ikast I

Ikast II

Ikast II

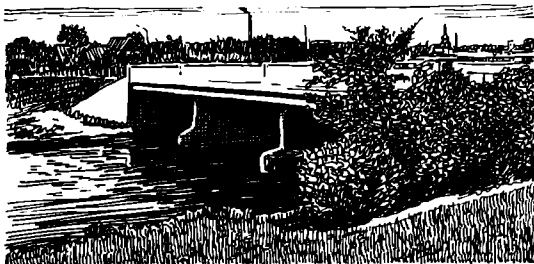
Den industri, der er vokset op fra hjemmearbejde til store fabrikker, præger Ikast. Der er i dag i kommunen 200 fabrikker, og heraf er de fleste i tekstil- og beklædningsbranchen. Man lever i Ikast op til byens slogan: Ikast, byen, der klæder Danmark. Der gøres dog med held fra erhvervsudvalg og kommunens side alvorlige bestræbelser på at skaffe Ikast andre virksomheder, så der ikke skal være tale om en ensidig industri, men også i højere grad, end det er tilfældet nu, beskæftigelse for mænd. Genem mange år har man hentet

kvindelig arbejdskraft til Ikast i busser fra områder udenfor kommunen.

Lige øst for Ikast ligger herregården Højris, en gang kaldet herregården på heden. Den kendes fra 1618. I dag er der rekreationshjem på Højris, hvis hovedbygning stammer fra 1780.

Bjerringbro I

Indtil 1955 lå Bjerringbro by i flere kommuner, men en selvstændig Bjerringbro kommune blev da oprettet af den hidtil i Bjerring-Mammen kommune beliggende del af Bjerringbro sogn, den hidtidige Hjerminde Lee-Hjorthede kommune og endelig den hidtil i Sahl Gullev kommune beliggende del af Bjerringbro sogn samt et lille stump af Gullev sogn. Denne Bjerringbro-enhed blev i 1970 udvidet med Vindum, Højbjerg-Elsborg, Sahl-Gullev, og Mammen kommuner, Skjern sogn i den tidligere V. Velling-Skjern kommune og Hesselbjerg ejerlaug i Hvorslev kommune. Bjerringbro kom

Bjerringbro I

derved op på et areal på 20.792 ha og et indbyggertal pr. 1. januar 1976 på 12.255.

Symbolerne i kommunevåbnet, der blev taget i brug i 1948, er broen over Gudenaen, leer, der henviser til

landbrug og tandhjul, som står for industri.

I kommunen findes 19 forskellige bymæssige bebyggelser. I kirkelig henseende er kommunen opdelt i 12 sogne med 13 kirker.

Bjerringbro II

Bjerringbro II

Selve bynavnet Bjerringbro siger tydeligt baggrunden for byens opståen: Broen ved Bjerring. Bjerring ligger ovenfor dalen, men her ved åen, hvor en møller byggede bro for at skaffe et større opland, voksede stille en lille by op, der med anlæg af jernbanen Langå-Viborg-Struer i 1863 kom ind i en ny udvikling, som er taget til i intensitet i de senere år ikke mindst takket være den store virksomhed Grundfos, som sammen med andre betydelige virksomheder danner et vigtigt

erhvervsgrundlag. I Bjerringbro kommune ligger Danmarks eneste rigtige vandkraftværk, Tangeværket, der blev indviet i 1921, efter at der var skabt en 14 km lang kunstig sø og dermed etableret faldhøjde på ni-ti meter. Ved oprettelsen havde værket stor betydning for elforsyningen i Jylland, men i dag er dens produktion kun lidt i forhold til forbruget.

På egnen er gjort mange bemærkelsesværdige oldtidsfund. Godset Palstrup, der ligger i kommunen, har en smuk fredet hovedbygning.

Brædstrup I

Brædstrup kommune er som andre kommuner vokset i kraft af kommunalreformen i 1970. Oprindeligt var Brædstrup by »hovedstaden« i Ring-Føvling kommune. I 1970 kom Nim-Underup, Tønning, Træden, Sdr. Vissing og Vørladegård kommuner til. – Kommunen blev herved ret vidtstrakt og for så vidt også lidt uformelig. Arealet blev på 21.068 ha og indbyggertallet var pr. 1. jan. 1976 8.072. Naturmæssigt spænder kommunen over mange smukke områder. Gudenåen har et langt og vel nok et af sine smukkeste forløb gennem kommunen,

der også har med sig Slagballe Bakker og i nord en grænse med storslået udsigt over Mossø. Brædstrup kommune har overtaget sit byvåben fra Ring-Føvling kommune. I midten af et rødt skjold er bølgelinier i sølv, som henviser til Ring, der betyder rind (= rindende vand). På begge sider af bølgelinien står ligeledes i sølv fugle (traner). Disse fugle fortæller om Føvling, idet dette stedsnavn betyder fugleenge. Foruden landevejen er der to særlige veje gennem kommunen, turiststien på det tidligere baneterræn, og Gudenåen, der hver sommer besejles af hundreder af kanoer.

Brædstrup I

Brædstrup II

Brædstrup II

Der er to forhold, der spiller en rolle for udviklingen af Brædstrup by. Det ene er etableringen af tingstedet for Thyrsting Vrads Herred, som omkring 1800 flyttedes til den lille landsby. Omkring tingstedet voksede efterhånden en by op, og da Brædstrup i 19 fik jernbaneforbindelse til Horsens og Bryrup, begyndte en ny æra for byen. Her som andre steder, hvor vej og jernbane krydsede hinanden, mødtes folk fra et ret stort opland for at handle, og også efter at jernbanen er nedlagt, har Brædstrup, der benytter slogan'et »Byen i bakkelandet«, fastholdt sit ry som handelsby for et godt

opland. Samlende er, ud over dommerkontoret, også at Brædstrup har sygehus. Endvidere er der i byen amtsplejehjem og Gigtplejehjem. Brædstrup kirke er kun fra 1941. Den afløste da en kirke, der lå mellem Brædstrup og Ring, og som iøvrigt kun var 70 år gammel i sin seneste skikkelse. På triumfvæggen i den nuværende er der et kalkmaleri: Hyrderne på marken og Hellig tre konger. — Foran Tinghuset i Brædstrup står en genforeningssten på 20 tons. Den blev i sin tid af raske mænd slæbt på blok-vogn fra Løndal til Brædstrup. I kommunen er godserne Thyrstinggård, Løndal og Vissinggård og Rodvigsballe.

Gl. Rye I

Gl. Rye er i dag en del af Ry storkommune, men et sogn med sin egen traditionsrige historie. I middelalderen var den en betydelig by i kraft af det nærliggende Øm Kloster og af en hellig kilde i Rye Nørreskov, som betød valfart til byen og omsætning for de handlende samt rige gaver til kirken, der blev domkirkeøstør. Historisk har kirken spillet en rolle. Det var her de jyske rigsråder i 1543 holdt det mø-

de, hvor man valgte Kristian den III til konge, hvilket betød katolicismens fald i Danmark. Turistmæssigt er Himmelbjerget centrum, men hele egnen er yndet turistmål, og store dele er fredet. Spejderlejr findes ved Ryekol, og FDF har stort træningscenter på Sletten ved Himmelbjerget.

Mange gamle huse og bindingsværksgårde er bevaret i Gl. Rye, hvor en gammel hvidkalket vindmølle står velbevaret på en bakketop.

Gl. Rye I

Gl. Rye II

Gl. Rye er interessant historisk set, men egnen omkring er det også i høj grad. Øm Klosteruin er med de mange gravfund, mere end 500, Danmarks størst kendte middelalderlige gravplads. Ved udgravninger har man fremdraget det meste af det tidligere så betydningsfulde kloster. Alene i det område, som selve kirken har omfattet, er der fundet 103 grave, og her kan man se skeletter af bisper og fremtrædende munke, som de blev lagt i deres murede grave for 6-700 år siden. Gudenåmuseet ved Salten å fortæller, at stenalderfolket boede tæt i det å- og sørige område. Op gennem forrige år-

Gl. Rye II

hundrede var træskohåndværket stærkt udbredt i Gl. Rye. I slutningen af forrige århundrede blev omkring halvdelen af sognets ernæret i kraft af træskofremstillingen. Navnet Glarbo i Rye sogn fortæller

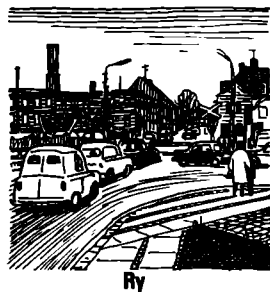
om den tid, da der her var en udbredt glasproduktion. Skovgodset Rye Nørskov har stilfuld hovedbygning med sort-glasserede tagsten, og rundt på godsets terræn er pyntelige bindingsværkshuse.

Ry

Ry kommune, der består af fire sammenlagte kommuner, Låsby, Alling-Tulstrup, Gl. Rye og Dover, har et areal på 15.244 ha og et indbyggertal pr. 1. januar 1976 på 8.162.

Overgangen over Gudenåen ved Ry Mølle har langt tilbage i tiden spillet en rolle, men det var dog først ved etableringen af jernbanen fra Skanderborg til Silkeborg i 1871, der kom gang i kommunens udvikling. Ud over den vækst, der normalt er kendetegnende for en stationsby, der efterhånden fik flere industrier, er Ry's særkende dens rolle som turist- og rekreationsby. Turister i almindelighed og mange kunstmalere brugte og bruger Ry som udgangspunkt for ture på

Himmelbjergene. – Blandt disse kunstmalere kan nævnes Poul Steffensen og Vilh. Kyhn. For sidstnævnte er rejst en mindesten på en bakke øst i byen. I 1903 indviedes Ry Tuberkulosesanatorium, – der i 1960 blev sclerosehjem. 1892 indviedes Ry Folkehøjskole oprettet af Helge Hostrup. I 1971 overtog Højskolen den i 1919 oprettede husholdningsskole for at bruge den til kursusjendom. Ry kirke fra 1909 har altertavle af Poul Steffensen. Tulstrup kirke har bemærkelsesværdige stenportaler, og Dover kirke, der er opført af jernal, har historisk set spillet en rolle i forbindelse med Øm kloster. Den har smukt træinventar fra det 18. århundrede. Kommunen har fortræffelige campingpladser.

Ry

Boes

Boes

Boes i Ry kommune (tidligere Dover kommune) er det mindste bysamfund, der omtales i denne serie, men byen kommer med, fordi der er tale om det mest særprægede. Ingen andre steder på egnen finder man en samlet bebyggelse af gamle huse som her i den gamle landsby ved Mossø. Der hæges om huse og gøres meget for, at intet moderne skal komme til at ødelægge stokroseidyllen. – TV-antenner på de stråttækte huse har man dog ikke kunnet undgå, for selvom de byfolk, der efterhånden står

som ejere af de fleste af huse nok for betydelige beløb har sikret sig denne rest af en svunden tid, ønsker de dog kun i det ydre og ikke i det daglige liv at vende tilbage til en svunden tid. I Boes findes i dag godt en snes gamle stråttækte bindingsværkshuse. At der langt tilbage i tiden har været en landsby – Boes – ved man blandt andet derved, at der i Middelalderen har ligget en kirke her. På bakkedraget i byens vestlige udkant skal der være fundet skeletrester og murbrokker, der menes at stamme fra den forsvundne kirke.

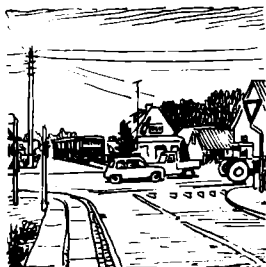
Them

I den nuværende Them kommune, der har et areal på 21.300 ha og pr. 1. januar 1976 et indbyggertal på 5.334, er Them administrationsbyen med nybygget rådhus. Med sin store udstrækning byder kommunen på et afvekslende terræn som få med bakker, dale og søer i øst og fladt hedeterræn mod vest. I kommunen er følgende bysamfund: Them, Bryrup, Salten, Gjessø og Hjælland. Et industrikvarter er vokset op ved Knudlund ved Silkeborg-Horsensvejen mellem Rodelund og Salten. Navnet Them (1338 Thøm) hører til de ældste i landet. Blandt særlige old-

tidsfund kan nævnes Tømmerbyploven, den ældst fundne muldfjælplov, og rydningsbunker fra jernalderens agre ved Fogstrup. Mange minder fra fortiden findes på Them fortidssamling indrettet i et hus fra 1791, af fagfolk betegnet som et museum af rang. Her er også træskoværksted, der minder om træskohåndværkets udbredelse i sognet før i tiden. I Them kirke er der kalkmalerier, bl.a. af Jomfru Maria gennemboet af syv sværd og 400 år gamle stolestader. Byvåbnet viser en rød høj (lyngbakkene), træer og jagthorn (de store vildtrige skove) og et hjul (træindustrien).

Them

Bryrup

Bryrup

Bryrup, der før kommunesammenlægningerne i 1970 var hovedbyen i Vinding-Bryrup-Vrads kommune, er den anden af den nuværende Them kommunes betydelige bysamfund, og såvel boliger som industri breder sig nu ovenfor den dal, hvor Bryrup oprindelig lå. Hele området omkring Bryrup, på grænsen mellem kuperet sø og dalteræn, hede og plantage, tiltrækker mange turister. Et sommerhusområde findes ved Karl sø øst for Bryrup Langsø, men iøvrigt findes spredt mange sommerboliger, spejdercentre, og sommerrestauranter. Den

natursti, der er anlagt på det tidligere baneterræn, har i egen omkring Bryrup-Vrads sin smukkeste strækning. Mellem Bryrup og Vrads er skinnerne bevaret, og her kører om sommeren veterantog. Ejendommeligt er terrænet Vrads Sande med sandklitter som ved Vesterhavet. Sognet er rigt på oldtidsminder, karakteristisk er højrækken, Vinding otte høje. Store strækninger ligger hen som næsten uberørt natur. Den kullede kirke i Bryrup byder på interessante inventardele. Også den smukke lille kirke i Vrads – bygget af rå kamp – har inventar af historisk værdi.

Hammel

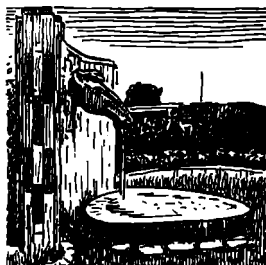
Hammel bys historie hænger i sin oprindelse sammen med godset Frijsenborg, men efterhånden har byen udviklet sig til en udmærket handelsby for et godt opland og en by med betydningsfulde industrier. Af betydning for Hammels udvikling var i sin tid gennemførelsen af banen fra Århus og dens videreførelse til Thorsø, men nedlæggelse af banen på et tidspunkt, hvor privatbilismen var i udvikling, har ikke betydet mindre kontakt mellem Hammel og dets opland. Adskillige rutebilforbindelser erstatter banen, og Hammel har forretningsmæs-

sigt kunne udvikle sig mere end de fleste andre byer af samme størrelse.

Frijsenborg slot og skovene omkring trækker hver sommer mange turister. Frijsenborgs hovedbygning tiltrækker opmærksomheden med sin pragtfulde renæssancefacade. I dens nuværende udformning er den fra 1860. Hammel kirke er i sin udsmykning præget af at være en gammel herregårdskirke. Hammel kommune blev i sin nuværende form dannet i 1970 af Hammel-Voldby-Søby, Røgen, Lading og Skjød samt Haurum-Sall. Den har et areal på 16.599 ha og et indbyggertal på 9.177.

Hammel

Hadsten

Hadsten

Hadsten kommune har som våben et gyldent hestehoved med sølvmanke på blå baggrund samt tre gyldne vandmøllehjul. Baggrunden for valget af disse symboler er, at Hadstenegnen har været centrum for opdræt af jyske heste, og at der før i tiden på egnen har været mange vandmøller. Siden 1970 har Hadsten været en kommune på næsten 15.000 ha, og den havde den 1. jan. 1976 9.715 indbyggere. Før storkommunens dannelse i 1966-67 lå Hadsten by i to amter, to herreder og tre kommuner. Hadsten kan som sådan reg-

ne sin oprindelse fra anlæggelse af den østjyske længdebane i 1862, og de sidste 20-30 år er der sket en rivende udvikling med et godt samspil mellem byerhverv og oplandet. Den fremtidige udvikling skal ifølge vedtagen dispositionsplan først og fremmest ske i Hadsten og tildels også i Voldum. Smukt ligger byen på en skråning, men noget upraktisk delt af landevej og jernbane.

Ud over handel, industri og håndværk har byen været præget af også at være en skoleby. Oprindelsen hertil var starten af håndværkerskolen for 100 år siden.

Langå

Gudenåen, som løber midt gennem den nuværende Langå kommune, sætter sit præg på egnens natur. I kommunens byvåben er den symboliseret med en bølgestreg i midten. Herover er tre kors med bølgelinier, som henviser til tre hellige kilder, og en stub nederst i våbnet, er en tegning fra det gamle herredsvåben, som fortæller, at der her en gang var skovrigt. Kommunen, der efter kommunalreformen i 1970 blev dannet af en række omkringliggende sogne, har et areal på 13.221 ha og et indbyggertal pr. 1. januar 1976 på 7.876.

Ved kommunalreformen i 1970 afgav den tidligere Langå-Torup-Sdr. Vinge kommune Sdr. Vinge til Hvorslev, og den nye kommune kom til

til gengæld til at bestå af Ø. Velling Grensten (med Stevnstrup), Vårum, Ørum, Laurbjerg, Lerbjerg og Houlbjerg-Granslev. Langå by udviklede sig efter at være blevet jernbaneknudepunkt til en by med mange industrier. Oldtidshøje er der få af. Adskillige bopladser er fundet ved Gudenåen og ikke så få runestene kendes fra området. Af seværdige bygninger kan nævnes herregården Bidstrup i Granslev sogn med en smuk rokokopræget hovedbygning. Af kommunens ti kirker er Granslev kirke den mest bemærkelsesmæssige med en overdådig udsmykning præget af tilknytningen til Bidstrup. I Houlbjerg sogn findes herregården Hagsholm og i Langå sogn Frisenvold, hvor der før i tiden var betydelig laksegård.

Langå

Rødkærsbro

Rødkærsbro

Selvom Rødkærsbro siden Langå-Struer banens anlæg i 1863 har været en by i stadig udvikling, har den kommunalt set altid været udenfor nummer. Rødkær, som egnens befolkning ofte nøjes med at sige, lå dels i Vindum og dels i Elsborg kommune, men kom i 1970 ved kommunalreformen samlet ind i Bjerringbro kommune. Rødkærsbro har trods mangel på kommunal selvstændighed — haft en sund udvikling. Ved Silkeborg-Kjellerup-banens anlæg 1917 med endestation

i Rødkærsbro, blev byen jernbaneknudepunkt, men selvom denne bane måske nærmere skadede end gavnede Rødkærsbro, fortsatte udviklingen jævnt, og i dag står byen med et fint udviklet erhvervsliv fordelt på industri, handel og håndværk. Kjellerup-banen blev nedlagt i 1968. Nye bykvarterer slutter sig på smuk måde til det gamle Rødkærsbro, og i Bjerringbro kommunes dispositionsplan er Rødkærsbro tilgodeset som et område, hvor der skal ske en betydelig udvikling både industrielt og boligmæssigt.

Karup

Fra de ældste tider har Karup været en by, man regnede med. Bopladser har der været ved Karup å. I middelalderen strømmede folk til på grund af en hellig kilde og et undergørende madonnabillede i kirken, som senere viste sig at være svindel, præsten hældte vand i en hulhed i hovedet, så madonnaen græd. Også i nutiden gør Karup sig gældende. Turister kommer for at fiske, kartoffelmølsfabrik og andre virksomheder giver beskæftigelse, og efter byens størrelse er handelen

veludviklet. Selvom der er vokset en ny by op, Kølvrå, væsentlig som boligby for flyvestation Karup, så øver denne militære plads dog også sin indflydelse på udviklingen i Karup. Karup kommune er dannet i sin nuværende form i 1970 ved sammenlægning af daværende Karup og Frederiks kommuner, dels af Grove-Kølvrå plus flyvestation Karup, en del af Dollerup - Finderup - Ravnstrup - Skelhøje samt også lidt af Vroue - Resen - Hægild. Kommunen har et areal på 16.179 ha og havde pr. 1. januar 1976 6.800 indbyggere.

Karup

Frederiks

Frederiks

Frederiks ligger i centrum af den del af den jyske hede, der benævnes Alheden. Bynavnet, der hentyder til kong Frederik den 5., stammer fra 1759, da regeringen indkaldte tyske bønder (Kartoffeltyskerne), som skulle opdyrke den jyske hede. I Frederiks kirke, der blev bygget som gudshus for kolonisterne, blev der prædikeret på tysk til 1856, hvorefter der prædikedes på tysk og dansk hver anden søndag til 1870. På kirkegården finder man mange gravsten med tyske navne, som minder om disse hede pionerer, hvis slægter stadig findes på egnen. Det meste af

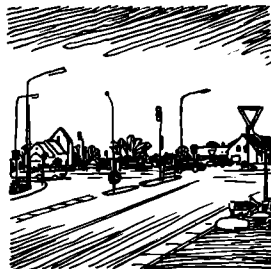
heden er nu opdyrket. En sidste fredet rest af heden, Kongenshus Mindepark, ligger delvis i Frederiks sogn. Frederiks fik en ny og betydelig udvikling, da den fik station på banen Viborg-Herning og er fortsat efter banens nedlæggelse en by i udvikling. Frederiks ophørte som selvstændig kommune ved kommunalreformen i 1970, da den blev sluttet sammen med Karup. I Frederiks sogn er betydelige plantage-arealer, bl.a. Jyllands ældste plantage, Stendalgård plantage. På egnen er mange oldtids-høje bl.a. langdyssen Jens Langknivs hule i Ulvedal Plantage.

Nr. Snede

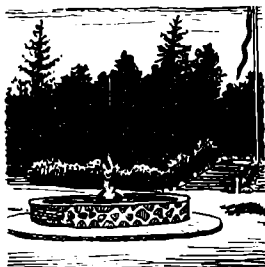
Nr. Snede er den by i stor-kommunen af samme navn, som har den kommunale administration. Andre betydelige bysamfund i kommunen er Ejstrupholm, Klovborg, Hampen og Gludsted. Kommunens areal er 24,792 ha og indbyggertallet pr. 1. januar 1976 7.314. Fra de ældste tider har Nr. Snede spillet en rolle, idet betydelige veje, hærvejen og vejene fra Skanderborg til dele af Vestjylland krydsede her. Der er natur-skabte værdier i rigt mål i kommunen med plantage, åer

og søer, blandt andet Rørbæk sø, som kommunen grænser op til. Gennem Grundtvigs digt om en træfning ved Nr. Snede i 1848, blev byens navn landskendt. Det var digtet med stroferne: I aftes kom den jydsk post med bud fra Snede.

Den smukke kirke har en af landets fineste eksempler på romansk stenhuggerkunst i sin døbefont med løvemotiver. Et ret nyt museum, Højderyg-gens museum, værner om egnens kulturelle minder. Beskæftigelsesmæssigt er Kjeld-ens småkagefabrik domi-nerende.

Nr. Snede

Ejstrupholm

Ejstrupholm

Ved kommunalreformen i 1970 indgik Ejstrup kommune i Nr. Snede storkommune, og selv om Nr. Snede blev hovedbyen i kommunen, har Ejstrup med dygtighed gennem forskelligt erhvervsaktivitet formået at markere sig som en by, der ikke ønsker at blive glemt eller gå i stå. Man lever op til mottoet: Støt din by. Det gamle Ejstrup sogn byder på en varieret naturrigdom med store plantager, Nørlund og Gludsted i nord,

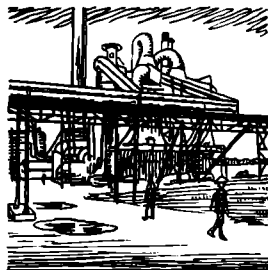
og den smukke sørække i Rørbæk sø, Indersø, Kulse og Enesø i syd. Vest for Ejstrup (også kaldet Ejstrupholm) ligger den store Ejstrup sø, og i forbindelse med den er der et smukt parkanlæg. Indenfor Ejstrup sogn ligger også længst mod vest den fredede Harrild Hede. — Mange mindre industrier har fundet vej til Ejstrup, der har et veludbygget forretningsliv. I Ejstrupholm findes en ungdomsskole, som blev oprettet i 1962.

Engesvang

Den tidligere Engesvang kommune, nu den østligste del af Ikast kommune, ligger omkring hovedvej 13. Denne vej går, hvor en gren af den gamle jyske hærvej gik, og derfor hedder hovedgaden i Engesvang Gl. Kongevej. Engesvang har først fået sin udvikling, hvor hovedvej og jernbane krydser hinanden, og både Engesvang og den øst for liggende stationsby, Moselund, har beskæftigelsesmæssigt været stærkt præ-

get af den omfattende tørve-industri. I dag er Spånplade-fabrikken den dominerende beskæftigelsesmæssigt. Syd for Engesvang, hvor hovedvej 13 krydser hovedvej 15, ligger Pårup med gammel privilegeret kro og nord for Engesvang Klode Mølle, et navn, der bærer bud om dengang, man udvandt jern af myremalm, og smeltede det ud i kloder.

På Hørbylunde bakke, østligst i sognet, står mindekorset for Kaj Munk på det sted, hvor han blev myrdet.

Engesvang

Bording

Bording

Bording, indtil kommunesammenlægningen i 1970 en selvstændig kommune, er nu under Ikast, men fortsat en by i udvikling. Den tidligere Bording kommune lå langstrakt ned mod det terræn i syd, hvor Storåen har sit udspring til Karup å mod nord. Af betydning for Bornings udvikling har været jernbanen og hovedvejen. Det ses tydeligt deraf, at byen ikke har udviklet sig særligt omkring kirken, der ligger nordligere, men omkring stationen og landevejen. I den sydlige del af sognet, omkring Guldforhoved, er oprettet en sommerhuskoloni tæt ved hede og

plantage. Bornings ret anseelige kirke er særpræget. Den afløste i 1897 en kullet kirke, der var blevet for lille på baggrund af udbredt religiøs vækkelse. Det er en korskirke med tårn over midten. I korsarmene er åben tagkonstruktion. – Udsmykningsmæssigt er kirken præget af store loftsmalerier med kopier af Thorvaldsens apostle.

Låsby

Låsby, der nu er en del af Ry kommune, var indtil 1970 selvstændig kommune sammen med Dallerup, der i dag hører under Gjern. Låsby er i stærk udvikling ved landevejen Århus-Silkeborg. Det gamle Låsby ligger nordligere med flere gamle huse omkring kirken. Efter anlæg af en ny hovedvej – Århus-Silkeborg – i forrige århundrede, voksede en ny bydel op omkring det sted, hvor den krydsede vejen Skanderborg-Hammel. For få år siden blev hovedvejen flyttet et stykke mod syd for

at komme fri af bebyggelse. I byen findes flere mellemstore industrier og forretninger, som er baseret på den centrale beliggenhed.

Låsby kirke har en smuk sengotisk udskåret fløj-altertavle, og på en sidevæg hænger et maleri af den tronende Kristus malt af en russisk maler og skænket kirken af digteren Thor Lange, der familiemæssigt havde tilknytning til godsøet Kalbygård. Dette gods har en historie, der går tilbage til i hvert fald 1193, da det tilhørte Øm Kloster. Den nuværende statelige hovedbygning er fra 1907.

Galten

Galten

Galten by fik sin første store udvikling med den nu nedlagte bane mellem Århus og Hammel, og de senere års stærke ekspansion hænger sammen med den nære beliggenhed ved storbyen Århus. Det betyder, at såvel Galten som Skovby har fået en betydelig befolkningsmæssig tilvækst. Adskillige industrier er også søgt til Galten. Kommunen, der består af syv sogne, Galten, Storrिंग, Stjør, Skjerring, Skivholme, Skovby og Sjelle, har et areal på 7.274 ha og pr. 1. januar 1976 et indbyggertal på 7.301. Hvis man bruger benævnelsen Sønder Galten, som f.eks. Traps Danmark gør det, begynder alle sognenavne i kommunen

med S. Egnen er præget af god landbrugsjord, men gamle håndværk har før i tiden også været fremherskende. Det gælder træskomageri og pottemagerarbejder, navnlig i Skjerring. Af betydelige gårde i kommunen kan nævnes Wedelslund i Sjelle sogn, hvis ca. 200 år gamle hovedbygning er fredet. Gårdens historie kendes helt tilbage til sagntiden. Den hed oprindeligt Sjelle hovedgård. Her skal den fra folkevisen kendte sagnhelt Svend Felding have boet. Ved Gammelgård i Storrिंग er et voldsted efter borgen »Sandgrav«, der en tid ejedes af Ravn Johnsen. Stjør kirke har pragtfuldt stenhuggerarbejde ved sydindgangen.

Lysgård

Med sin novellesamsang E Bindstouw har St. St. Blicher udødeliggjort den lille landsby Lysgård lidt vest for hovedvej 13 nord for Thorning. Den gamle skole er genopbygget, delvis med materialer fra den oprindelige skole, og her kan man danne sig et indtryk af rammen om Bli-

chers novelle: bindestuen i skolen, hvor man samledes og fortalte og sang, mens man strikkede strømper.

Fra Lyshøj lidt nord for byen, er der en storslået udsigt. Her er rejst en Blichermindesten, som vejer 19 tons. Navnet Lyshøj og dermed Lysgård minder om den tid, da man med bævne på højene sendte bud fra sogn til sogn.

Lysgård

Sjørsløv-Levring

Sjørsløv-Levring

Sjørsløv og Levring var oprindeligt to nabokommuner, nu er de en del af Kjellerup storkommune. Historisk set må i forbindelse med Sjørsløv noteres, at det er indenfor dette sogn herregården Aunsbjerg ligger. Aunsbjerg, der har en historie, der går helt tilbage til det 14. århundrede, er kendt blandt andet gennem St. St. Blichers digtning. Kir-

ken i Sjørsløv er stærkt præget af gaver fra ejere af Aunsbjerg, det gælder bl. a. en altertavle. Der findes i og udenfor kirken en række interessante gravminder bl.a. en gravhøj med fod af granitkvadre. Den er opført som begravelsessted for familien Steensen på Aunsbjerg. I Levring findes en stor efterskole, der startedes i 1897 som højskole. Billedet viser indgangen til Levring kirke.

Kjellerup

Kjellerup er kun godt 100 år gammel som by. Den har udviklet sig ved landevej og jernbane som et centrum for et stort opland og er vokset sammen med den nærliggende by Hørup, hvor kirken findes. Kjellerup har med sygehus, dommerkontor og apotek været serviceby for et større opland, hvilket har betydet en rig udvikling som handelsby. Den nuværende storkommune blev dannet i 1970 ved en sammenlægning af de tidligere Grønbæk, Hinge, Kjelle-

rup, Levring, Sjørsløv, Thorning, Vindersløv og Vium kommuner. Turistmæssigt er byen et udmærket udgangspunkt for studier af det, man kalder Blicher-egnen. Foran det særprægede lille tinghus på torvet står et Blichermonument med relieffer udført af billedhuggeren Helge Christoffersen og med motiver fra Blichers digtning. Kjellerup storkommune havde pr. 1. januar 1976 13.407 indbyggere. Byvåbnet er en brønd, idet man mener, at bynavnet Kjellerup har sammenhæng med ordet kilde.

Kjellerup

Thorning

Thorning kommune ydede med sine 8.840 ha et betydeligt bidrag til Kjellerup stor-kommune ved kommunalreformen i 1970. Den oprindelige kommune havde befolkningsmæssigt hovedvægten i den nordlige del af kommunen først og fremmest Thorning, men efterhånden også med udvikling omkring Knudstrup ved hovedvej 13. Det meste af Thorning sogn ligger på den gamle Grathe hede, mens den nordlige del med held har kunnet opdyrkes, er det meste af den sydlige del optaget af Kompedal plantage. Historisk set er der meget, der knytter sig til Thorning-egnen. Udattil er byen nok mest kendt som den by, hvor

Thorning

digterpræsten St. St. Blicher virkede fra 1819 til 1825. En sten med portrætrelief ved præstegården minder her om. I museet E Tueninghus findes minder fra egnen. Der er planer om et nyt museum ved præstegården. Ved Grågår-

den syd for Thorning står en sten til minde om slaget på Grathe hede i 1157. Lidt vestligere ved gamle hærvejsspor findes en af hærvejens mange gamle forsvarsvolde, Bækgårdsdiget, også kaldet Kong Knaps dige.

Vinderslev

Vinderslev

Vinderslev, i dag en del af Kjellerup kommune, var indtil kommunalreformen i 1970 selvstændig kommune på godt 3000 ha. Kommunen hav-

de en lidt mærkelig facon, idet der ud fra kerneområdet var ret smalle områder mod øst til Vinderslevholm ved Hinge sø, og til Grathe, ja, helt til den anden side af hovedvej 13. Naturmæssigt er der tale om et varieret område præget af beliggenhed ved israndlinien med kuperet terræn, der mod vest afløses af flad hedestrækning, dele af den tidligere Grathe hede. Den mest koncentrerede bebyggelse er omkring selve Vinderslev, men indenfor den tidligere kommunes grænse findes også byerne Mausing, Pederstrup og Hauge. Godset Vinderslevholm lå oprindelig ved siden af Vinderslev kirke og hed da Vinderslevgård,

men den blev i ufredstider, antagelig omkring 1550, flyttet til sin nuværende plads på en odde ved Hinge sø. Den her liggende imponerende hovedbygning er fra omkring 1550.

Vinderslev kirke byder på mange kulturhistoriske klenodier. Der er smukke stenhuggearbejder ved de gamle indgange, interessante kalkmalerier på hvælvingerne med bibelske og folkelige motiver og bag alteret næsten som et fiksérbillede en kortspilende dame. På kirkegården findes en sjælden romansk gravsten med billedmotiver. Den nyere Grathe kirke (fra 1917) har på kirkegårdsarealet en fredlyst gravhøj.

Grønbæk

Grønbæk, nu under Kjellerup kommune, var indtil 1970 en selvstændig kommune med de to hovedbyer Ans og Grønbæk. Begge ligger ved vejryds, som ofte betinger byudvikling, og når Ans voksede mest, skyldes det nok, at denne by også ligger ved vandet.

At Grønbæk i fortiden har ligget ved et betydeligt vejstrøg fremgår af, at der ved Grønbæk findes ruinerne af et middelalderligt stenhus, kaldet Erik Glippings jagt-hus. I følge overleveringerne skal kong Erik Glipping have overnattet her natten før mor-

det i Finderup lade. Kirken hører til egnens smukkeste kvaderstenskirker. Bemærkelsesværdigt er den på flere punkter med hensyn til indre udsmykning, hvor kalkmalerier, der er nogle af de ældste i landet, udgør alterpartiet. Grønbæk præstegård er ejendommelig med sine store mursten, der skal være lavet af provst Niels Hurtigkarl, som opførte den i 1757. Overfor Grønbæk kirke ligger en særpræget lille bygning med høj rejsning. Det er Grønbæk hospital, der blev bygget som hjem for fattige gamle og syge af Chr. Fischer til Allinggård i 1700-tallet.

Grønbæk

Ans

Ans

Ans har fra de ældste tider været vejknudepunkt, og dengang pramfarten på Gudenåen spillede en rolle, var der ved Ans en betydelig ladeplads, hvor der fra fragtfarten med prammene på Gudenåen fordeltes varer til store dele af Midtjylland. Oprindeligt har der været vadested ved Ans derefter færge, indtil der for

godt 100 år siden kom bro. Den centrale beliggenhed betød, at der gennem mange år holdtes markeder i Ans, og naturligt er det, at Ans kro har en historie, der går langt tilbage i tiden. Byudviklingen i Ans lod dog vente på sig. Først efter at en mand ved navn Anders Finderup i 1831 købte Ansgården og begyndte at drive kro og købmands-

handel derfra, kom der gang i udviklingen, som dog igen stagnerede noget, da pramfarten hørte op og andre omkringliggende byer fik en jernbane, hvilket Ans måtte savne. I de senere årtier har Ans haft en sund og naturlig udvikling. Før i tiden var ved Ans store teglværker og et stort kalkbrænderi. I dag er det flere mindre virksomheder, der skaber beskæftigelse. Da den kunstige Tange sø i 1921 blev anlagt, ændrede det helt naturen omkring Ans, men beliggenheden ved søen udnyttes i dag rekreativt med campingplads, marina og svømmebad.

Ans' gamle vartegn, en smuk mølle, blev ødelagt ved brand. Ans var tidligere en del af Grønbæk sogn, men hører nu under Kjellerup storkommune.

Virklund

Virklund lå, indtil man i 1970 oprettede storkommunerne, i Them kommune, men da der på dette tidspunkt var en livlig byudvikling i gang som satellitby til Silkeborg, var det naturligt, at Virklund blev en del af Silkeborg kommune. Det er naturen, der trækker så mange til Virklund-området, hvis boligkapacitet er langt større end den beskæftigelse, der bydes på. Ud over det gamle Virklund var der for få årtier siden kun tale om sommerhuskolonien Vesterlund i forbindelse med Virklund, men nu udstykkes og bygges til alle sider omkring det oprindelige Virklund,

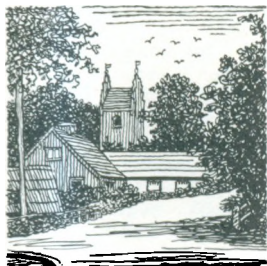

Virklund

lund, der i øvrigt nu er fristaget for den gennemgående trafik. Navnet Virklund viser hen til, at der her i oldtiden på det begrænsede areal mellem søerne lå et virke - det vil sige en forsvarsvold.

Den danske kolonihavebevægelse har ovenfor Virklund anlagt en ferieby med lokaler til sommerkurser.

Virklund har i svundne tider haft en kirke, en ny står nu foran opførelse.

Thorsø

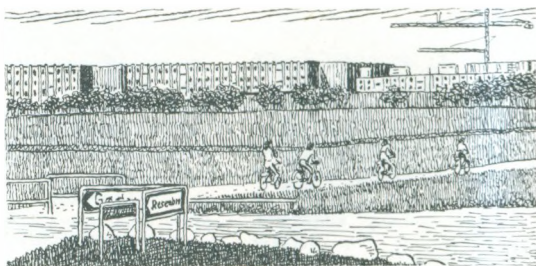
Thorsø

Thorsø er den vestligste af de byer i storkommunen Hvorslev, der vil få lov at udvikle sig. Boligmæssigt har der i de senere år fundet en ret så markant udvikling sted i Thorsø. Byen voksede i sin tid op fra landsby til et nuanceret bysamfund i kraft af jernbaneforbindelse til omverdenen. Først banen mellem Langå og Silkeborg og senere endestation for banen Århus-Hammel-Thorsø. Begge baner er nu nedlagt, men her som andre steder synes det ikke at have nogen indflydel-

se på udviklingen. Thorsø har i Tungelundskolen en udmærket skole, hvor man har praktiseret åben-plan-undervisning; i forbindelse med skolen ligger friluftsbadet. I Thorsø findes også plejehjem — og nylig er bygget særlige beskyttede pensionistboliger. I det nærliggende bysamfund - Vejerslev - findes også et hvilehjem.

Gødvad

Gødvad er i dag en del af Silkeborg, idet kommunen i 1970 var med i den store sammenlægning. En gang var det omvendt en del af Silkeborg, der lå i Gødvad kommune. Det var Søholtkvarteret – som i 1941 sammen med Alderslyst i Balle kommune blev indlemmet i Silkeborg. Gødvad, der tidligere (indtil 1926) havde været sammen med Balle, blev ved Søholts indlemmelse i Silkeborg en af landets mindste kommuner. Mens det gamle Gødvad ikke udviklede sig særligt, opstod på Nørreskov Bakke og på Gødvad Bakke en ny bebyggelse skabt som udflytterkvarter fra Silkeborg. I tidsrummet 1960-67 var befolkningstilvæksten i Gødvad over

Gødvad

83 procent. En stor del af udviklingen i Silkeborg i dag sker i den tidligere Gødvad kommunes område. I Gødvad er der ned mod Gudenåen naturskønne områder, som nu er fredet. Herregården Øster Kejlstrup – nu nedrevet – lå i Gødvad kommune. Gården

Sølund, hvor politikeren Peter Sabro fødtes, er i dag børnehjem. Gødvad kirke er interessant bl.a. ved en smuk døbefont med løvemotiver og en sjældenhed, en muret prædikestol. Navnet Gødvad henyder til et vadested over Gudenåen.

Resenbro

Resenbro

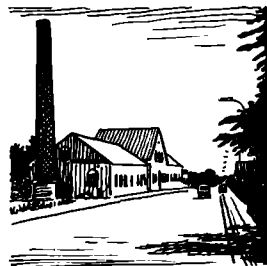
Resenbro voksede op, efter at jernbanen Silkeborg - Langå blev anlagt i 1908, og som andre steder byggedes først og fremmest langs den eksisterende landevej, hvilket kom til at betyde en langstrakt by. Selvom Resenbro således som by er et barn af dette århundrede, har stedet været kendt langt tilbage i tiden. Navnet fortæller om en bro ved Resen (en forsvundet landsby nord for åen, hvor stadig Resen Mølle findes). Ved Resenbro var overfarts-

stedet for adelsvejen fra kongebyen Skanderborg til til tingbyen Viborg. Først var her kun vadested, senere kom der bro, som i middelalderen kun middelmådigt blev holdt vedlige for »brokorn« fra de omliggende sogne, senere ved broafgift. Ved broen byggedes kro. Over indgangsdøren til denne er en sandstensplade med knælende hjort i relief. Denne plade skal en gang have siddet på Silkeborg Slot. I Resenbro er der børnehjem og i nærheden motorbanen, Jyllandsringen.

Sejs-Svejbæk

Gennem de senere år er der sket en voldsom udvikling i Svejbæk og Sejs, ikke mindst sidstnævnte sted. Indtil århundredskiftet var der i Svejbæk foruden station og gården Ludvigslust kun få huse, og ud over Sejs hede lå kun spredt nogle huse og fattige landejendomme, de fleste folk ernærede sig ved at lave træsko, og da dette håndværk hørte op, afløstes det af en træskofabrik, der senere blev til fabrik for skoleinventar. Det naturskønne terræn trak

efterhånden mennesker til, og der opstod en blandet bebyggelse af sommerhuse og større og mindre huse, ofte i en noget spredt orden. I de senere år har der først og fremmest i Sejs og senere i retning mod Svejbæk fundet en omfattende udstykning af parcelhusgrunde sted. I Sejs findes campingplads og flere feriehem. På Sejs hede oprettede en særpræget gartner, Georg Kryger, i 1927 Danmarks første vandrerhjem. – Sindbjerg og Stoubjerg ved Sejs hede er fredede hede-bakker.

Sejs-Svejbæk

Laven

Laven

Laven stationsby, nu uden station, var før kommunesammenlægningen i 1970 en del af Linå kommune. Med sin naturskønne beliggenhed ved Julsø lige over for Himmelbjerg, er byen et sted, hvor adskillige har ønsket at tilbringe deres otium og et stærkt søgt turiststed med restaurant, hotel og flere campingpladser. Før jernbanen kom i 1871, var eneste bebyggelse Kjærs Mølle. Den oprindelige Laven-bebyggelse, i dag kaldet gammel Laven, ligger mellem Laven stationsby og Linå Vesterskov. To digteres navne er knyttet til La-

ven, husmændenes digter Johan Skjoldborg levede i syv år fra 1907 til 1914 på Dynæs, hvor han på volden fra en middelalderborg arrangerede folkemøder, der samlede op til 20.000 mennesker, og dermed gjorde Dynæs landskendt. Den anden digter med tilknytning til Laven er Nis Petersen, der levede sine sidste fire år i et hus ned mod Julsø. Han døde i 1943. Overfor huset er rejst en buste af Nis Petersen.

Balle

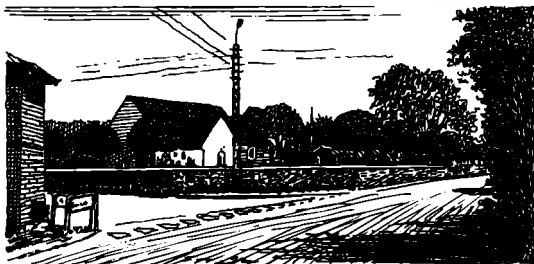
Balle kommune er vel nok den landkommune i Midtjylland, der mest har ændret udseende på grund af nærliggende købstads trang til udvidelse. Først slugte Silkeborg ved en indlemmelse i 1941 Alderslyst og Lysbro, der allerede dengang var i stærk udvikling. Af den resterende del af det gamle Balle er området helt til Balle kirke og egnene omkring Hvinningdal ved at være udbygget. Det såkaldte Gammel Balle markerer sig i dag kun med et par oprindelige landsbyhuse mellem nyere villaer.

Balle

Som kontrast til villaer og moderne skole og plejehjemsbyggeri står uforanderlig den gamle Balle kirke omgivet af kampestensmur. Ved den nu næsten udtørrede Gubse øst

for Balle kirke er fundet voldrester. Om der her har været en borg eller måske et kloster, som visse sagn mener, har aldrig kunnet konstateres.

Funder

Funder

Ser man på byudvikling i almindelighed er det sædvanligt, at udviklingen sker ved landevej, og at den måske så bliver forrykket, når der kommer en jernbane. For Funders vedkommende har udviklingen ikke fulgt dette

billede. Funder har haft en tendens til udvikling forskellige steder: omkring kirke og skole, ved hovedvejen ovenfor Funder bakke, på et senere tidspunkt hele Funder bakke, som et typisk »skattely«-kvarter fra Silkeborg, omkring Funder kro og skole og faktisk mindst omkring Funder

station, som nu er nedlagt. At der ikke skete byudvikling her skyldes vel nok, at Funder station af terrænmæssige årsager kom til at ligge temmelig upraktisk for det øvrige Funder, og at der her heller ikke var et ideelt område til byggegrunde. I Funder sogn, der nu er en del af Silkeborg storkommune, ligger Sejlgård, hvis historie kendes tilbage til 1500-tallet. Et loft i hovedbygningen er dekoreret af kunstneren J. F. N. Vermehren. I Tollund i Funder sogn fandtes i 1950 et moselig, hvis velbevarede hoved nu findes på Silkeborg museum. En gren af hærvejen har gået gennem Funder sogn, hvor der findes mange gravhøje.

Moselund

Moselund, som en gang havde station, har aldrig udviklet sig til en større stationsby, vel nok fordi det nærliggende Engesvang havde både hovedvej og bane. Moselund har sin historie i forbindelse med de millioner af tørv, der er gravet i området nord for byen og afsendt i jernbanevogne fra Moselund station. I dette moseterræn har både Karup å og Funder å, der lø-

ber til Gudenåen, deres udspring. I mosen er der gjort adskillige oldtidsfund. Moselundgård har navn, der kendes tilbage til 1483, og Klosterlund, der i dag er maskinstation for Hedeselskabet, er også en betydelig gammel gård. Ved Klosterlund op til Stenholt krat ligger Klosterlund museum med en fin samling af oldtidsager – blandt andet stenredskaber fra Jyllands ældst kendte boplads, udgravet i nærheden.

Moselund

Kragelund

Kragelund

Fra de ældste tider har Kragelund været en by, man regnede med. Den lå ved den østligste linieføring af hærvejen, og dens kirke, hvor der på en sten findes en runeindskrift, har været en af de mange kirker langs hærvejen, hvor pilgrimene under deres vandring gik ind for at bede. Kirken er i dag mere bekendt for sit bemærkelsesværdige alterparti med en altertavle, hvis motiv, den hellige nadver, er udført i støbejern af kunstneren Erik Heide.

I Kragelund har der været et kongeligt jagtøst, som har været benyttet af bl.a. kong Hans, Christian den II og Christian den III. I Konge-

lunden, hvor den har ligget, er der nu kun svage spor. – Som helhed er Kragelund-egnen rig på oldtidsminder, man ser mange oldtids høje på egnen, og i et lille parkanlæg ved siden af kirken, er egens historie markeret på forskellig vis. Her findes bl.a. en skålstén. Stednavne på egnen med Malm peger hen på udnyttelse af myremalmen til jernudvinding i svundne tider. Historisk set bør også nævnes, at Kragelund-egnen var et område, som var inddraget i »kartoffeltyskernes« forsøg på at opdyrke den jyske hede. Minder herom er stednavnene: Frederiksdal og Christianshøj.

Kragelund blev i 1970 en del af Silkeborg kommune.

Serup og Lemming

Serup og Lemming har intet andet til fælles end at de er nabobyer. De var tidligere selvstændige kommuner og er nu begge med i Silkeborg storkommune, hvortil de kom ved kommunalreformen i 1970. Begge byer er typiske små landsbyer med lidt håndværk, handel og småindustri, men ellers omgivet af landbrug. I planerne for Silkeborgs fremtid har man satset på, at der i området mellem Lemming og Nisset og over mod Sejling skabes en satellitby til Silkeborg, men planen har

Serup-Lemming

mødt nogen modstand, da der netop her er god landbrugsjord.

I Serup har man ved kirkeresturering fundet rester af

kalkmalerier. Udenfor Serup ligger fælles tyrestation for kvægavlforeningerne i Silkeborg og Kjellerup-området. Billedmotivet er fra Lemming.

Sejling-Sinding

Sejling-Sinding

Sejling og Sinding, der i dag hører under Silkeborg kommune, var før kommunalreformen to selvstændige kommuner, der gennem præstefællesskab havde en vis samhørighed. Historisk set har der i begge sogne gennem tiderne været et vist åndeligt røre. I Sinding var der fra 1868 til 1883 en folkehøjskole. Sinding kirke, der netop er blevet restaureret, byder ved sin nordportal på et enestående eksempel på romansk stenhuggerkunst fra det 12. århundrede. En korsformet kva-

dersten skildrer den korsfæstede Kristus over to nøglebærende mænd. Der er tale om en af de ældste Kristusfremstillinger.

Kirketårnet i Sejling er af samme type som en række andre i Silkeborgs nordlige opland, bygget af herremanden Jean Arnold Fischer, Allinggård, også kaldet fruenterimmerhaderen.

Linå

Linå sogn, der i dag er den del af Silkeborg storkommune, omfattede til sammenlægningen i 1970 et område med byerne Linå, Resenbro, Hårup, Mollerup, Sejs, Svejbæk og Laven. Før handelspladsen blev oprettet, hørte Silkeborg - der da hovedsageligt omfattede hovedgården, under Linå kommune. Linå by opstod, hvor vejen fra Århus til Ringkøbing krydsede den gamle vej fra Skanderborg til Viborg. Her byggedes allerede

i middelalderen kro. Byen voksede op i en ring omkring kirken. Ved vandløbet Linåen lå flere møller, som dog på grund af ringe vandkraft ikke fik større betydning. I Linå har været en såkaldt rytterskole, og den sandstenstavle med Frederik den IV's kronede navnetræk og latinske indskrift, som sad i alle de gamle rytterskoler, sidder nu i muren i den nuværende skolebygning. Linå kirke har en ualmindelig smuk sekssøjlet indgangsportal. I et tilbygget gravkapel står otte kister med

Linå

medlemmer af familien Fischer fra Silkeborg Slot og Allinggård.

Mollerup

Mollerup

Mollerup er vel nok den mest særprægede landsby i Midtjylland. Her er de gamle gårde bevaret i samlet landsbybebyggelse som før udskiftningen. De fleste af gårdenes bygninger er over 150 år gamle, og adskillige af dem står endnu stråtækt og med flotte gavludskæringer. Hovedparten af gårdene tilhørte

indtil slutningen af det 18. århundrede ejeren af Silkeborg gods, en enkelt ejedes af Københavns Universitet. En gang var der storkerede på næsten hver ejendom i byen. På en bakke ovenfor byen har ligget Bjarup kirke.

Vium

Vium er en hyggelig lille by, som kun i ringe grad er forstyrret af den voldsomme udvikling med nye bykvarterer, som har ramt så mange andre gamle byer. Med gadenavne, der hentyder til navne fra digterpræsten St. St. Blichers produktion, vedkender byen sig tydeligt udadtil, at det var i denne by, digter-

præsten St. St. Blicher fødtes i 1782. Der er mindsten ved præstegårdshaven og mindeplade i præstegårdens mur. På kirkegården er skytten fra Aunsbjerg, Guillaume de Martonniere, begravet, og på hans gravsted står et særpræget jernmindesmærke. I kirken er afdækket kalkmalerier bl.a. med apostelfigurer og den hellige Brigitta.

Vium

Hinge

Hinge, der i dag er en del af Kjellerup storkommune, var indtil kommunalreformen i 1970 en overskuelig lille kommune på godt 2000 ha og et indbyggertal på under 1000. Byen er præget af sin beliggenhed ved Hinge sø i den tunneldal, der strækker sig mod øst forbi Alling sø til Gudenåen.

Hinge har haft både vandmølle og vindmølle og derfor gennem tiderne et sted, hvor egnens folk kom. Vandmøllen er, som det er tilfældet så mange andre steder, blevet til ørreddamme, den gamle vindmølle er bevaret og nu indrettet til sommerhus. Et tegn på Hinges centrale be-

liggenhed er også, at tingstedet for Lysgård og Hids herred er lå her i nærheden. Lidt øst for Hinge by markerer en mindesten det sted, hvor tinghuset har været. Det første tingmøde holdtes her 1668. 1790 flyttede det til Højbjerg for efter en ombygning af tinghuset at vende tilbage til Hinge, hvor det var til det i 1842 blev flyttet til Hørup.

Ved Hinge kirke, der ligger smukt ved Hinge sø, findes en gravsten, hvorpå der står: På denne sten Hans Tausen først i 1528 i Viborg prædikede Luthers lære. Den oprindelige sten, der har været benyttet som gravsten på Hinge kirkegård over to herredsfogeder, er nu på Viborg museum.

Hinge

Voel

Voel

Oldtidsheje på marker tæt omkring Voel vidner om, at man fra de ældste tider har kunnet lide at bo her. Indtil kommunalreformen, da Voel

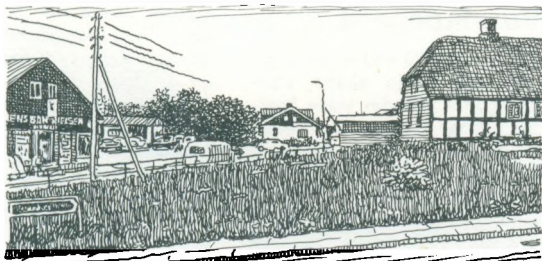
kom under Gjern kommune, var den en del af Skorup-Tvilum-Voel kommune. Voel ligger et sted, hvor mange veje mødes, og det har nok været en god baggrund for en byudvikling på dette sted,

en udvikling som de seneste år har taget fart med anlæg af et ret stort nyt villaområde. Voel kirke, der er ret beskeden i størrelse, er kun 100 år gammel. Det er vel nok den af egnens kirker, som er mest begavet med moderne udsmykning, idet den ved gaver fra en til Sverige fra Voel udvandret mand er blevet forsynet blandt andet med virkeligt smukke glasmosaiker udført af kunstneren Jais Nielsen.

I Sminge nedenfor Voel har der ned mod Gudenåen ligget en kirke, og i et hus i nærheden boede en overgang de munke, som til sidst slog sig ned i Øm ved Mossø.

Sorring

En gang var Sorring den største by i Dallerup kommune, nu er den en del af Gjærn kommune. Man har her et af de sjældne eksempler på at udvikling-byen, der er den ældste i det gamle sogn, ikke voksede op om kirken, der ligger i Dallerup, som kun har haft en beskeden udvikling. Sorring er vokset op langs vejen og er dermed blevet en langstrakt by med en meget blandet bebyggelse, hyggelige gamle huse blandet med nyere bygninger. En af de helt gamle gårde, »Herregården«, blev for en del år siden overflyttet til den gamle landsby på Hjerl Hede og et pottemagerværksted til Fri-landsmuseet i Lyngby. Sor-

Sorring

ring har langt tilbage i tiden været centrum for en omfattende pottemagerindustri, og det gamle håndværk trives endnu et enkelt sted i byen. I nyere tid har et par store virksomheder været med til at danne grundlaget for erhvervslivet i byen. I de se-

nere år er et nyt villakvarter knyttet til det gamle Sorring. Udenfor denne højt liggende by ligger Sorring Loddenhøj, der med sine 147,5 meter er højere end Himmelbjerget. Her på Sorring Loddenhøj er rejst et højt tårn, som led i telekommunikationen.

Gjærn

Gjærn

Gjærn kommune, som den ser ud i dag, er dannet ved kommunalreformen i 1970 af Gjærn-Skannerup, Skorup-Tvilum-Voel, Svstrup samt Dallerup fra Låsby-Dallerup kommune. Den har et areal på 14.624 ha og pr. 1. januar 1976 et indbyggertal på 6.770.

Det bakkede terræn ved mange vandløb har været et godt sted for oldtidsfolkene at bo, og derfor er kommunen også rig på oldtidshøje. Indenfor det gamle Gjærn sogn ligger de skønne – nu delvis fredede – Gjærn bakker med den karakteristiske bakkepro-

fil, Trolldhøj, men hele egnen omkring Gjærn, f.eks. terrænet med engdalene øst for byen er af en søregen skønhed, der da også har tiltrukket adskillige malere. Mest kendt er Ejner Nielsen, der gennem mange år havde sommerbolig her, Erik Rådal, der var opvokset her og Hjorth Nielsen.

Gjærn er blevet et sted, hvor mange mennesker foretrækker at nyde deres otium, og der findes da også flere pleje-, rekreations- og sygehjem her.

Ud over naturskønheden trækker Gjærn bilmuseum adskillige turister til byen.

Voerladegård

Da man i 1970 ved kommunal-reformen skulle skabe stor-kommuner, var der visse kom-muner, der ligesom kom lidt i klemme. Voerladegaard sogn, der hørte sammen med Sdr. Vissing kommune, rykkede den nye Brædstrup kommu-nens grænse over øst for Gu-denåen og i en hage ud langs Mossø. Naturmæssigt byder dette sogn på den storslåede udsigt dels fra Sukkertoppen og dels fra flere punkter mel-lem Voerladegaard og Dørup, hvor man rigtigt kan få ind-tryk af Jyllands største sø –

Mossø. Nedenfor Sukkertop-pen, hvor Gudenåens vand gennem en gravet kanal løber ud i Mossø, ligger Kloster-mølle. Kanalen er i middelal-deren gravet af munke, der på dette sted havde et bety-deligt kloster (Voer kloster). Gennem mange år har der været en papfabrik. Denne er nu overtaget af miljøministe-riet, der vil sikre stedets kul-turhistoriske minder og måske oprette et museum. En anden papfabrik, der udnytter Gu-denåens vand, Vilholt, ligger mellem Klostermølle og Voer-vadsbro.

Voerladegård

Sønder Vissing

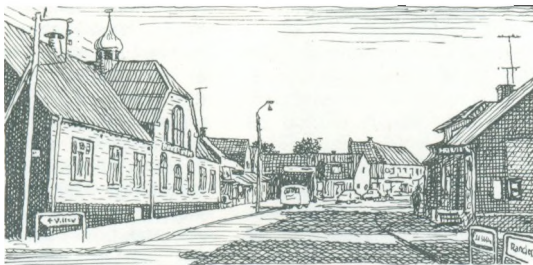
Sønder Vissing

Sønder Vissing sogn, der i dag er en del af Brædstrup kommune, er kaldt de sytten søers sogn, og hermed er sagt en del om sognets nat-urrigdom. Sognet grænser blandt andet til Salten Langsø, Salten å og Gudenåen. Der er højdepunkter som Møgelbjerg på 137 meter i Addit skov og storslåede delvis skovklædte bakkedrag fra højderne ned mod Gudenå-dalen og Salten Langsø. In-denfor Sdr. Vissing sogn lig-ger godserne Løndal (bille-det) med smukt parkanlæg med mange skulpturer, Addit-hus og Vissinggård. Ved Vis-singgård var der for et halvt hundrede år siden kemisk fa-

brik, frugtplantage og stort hønseri og til personalet en by af »funkishuse«. Kirken i Sdr. Vissing er bemærkelses-værdig ved mange gaver fra ejere af godset Løndal og med sine to runestene, hvor-af den ene, hvilket fremgår af indskriften, er rejst af Harald Blåtands hustru til minde om sin mor. I sognet er adskillige oldtidshøje, og ved Guden-åen lige overfor det markante punkt Sukkertoppen, har lig-get nonneklosteret Vissing Kloster.

Ulstrup

Ulstrup, der nu er en af udviklingsbyerne i Hvorslev kommune, lå indtil kommunalreformen i tre kommuner, Hvorslev og Velle og Sønder Vinge, hvilket naturligvis kun kunne virke hæmmende på udviklingen. Nu hvor byen ligger i samme kommune og dispositionsmæssig er regnet som et af de steder, hvor by- og industriudvikling skal finde sted, må man regne med en opblomstring. Naturmæssigt er den velsignet med sin beliggenhed ved Gudenåen i læ af bakker. Ud over handel, håndværk og industri er

Ulstrup

Ulstrup præget af den store Gudenådalens Ungdomsskole oprettet i 1948 i en gammel købmandsgård og senere udbygget i moderne bygninger, og af den gamle herregård,

Ulstrup slot, hvis monumentale indkørselsportal fra 1617 med sandstensornamenter er særlig bemærkelsesværdig. I dag er der i parken dyrepark og gøgl.

Hvorslev

Hvorslev

Ved kommunalreformen i 1970 dannedes Hvorslev kommune ved sammenlægning af Hvorslev-Gerning, Velle, Vejerslev, Aidt-Thorsø samt dele af Vester Velling Skjern og Langå kommuner. Det blev til en kommune på 12.555 ha med et indbyggertal, der pr. 1. januar 1976 var 6.379. Mens man de fleste steder valgte at lægge den kommunale administration i en af de største eksisterende bysamfund, gik man her udenom Thorsø og Ulstrup og valgte Hvorslev, som er centralt beliggende i kommunen. Selvom man også i Hvorslev venter nogen udvikling såvel indu-

strielt som boligmæssigt satses dog stadig mest på en udvikling i de eksisterende bysamfund Thorsø og Ulstrup.

Kommunen har en naturlig skøn beliggenhed omkring Gudenåen og med et smukt bakket terræn, Hvorslev bakker med det fredede Busbjerg område, der er kendt som stedet, hvor der hver sommer holdes friluftsspil. Man har fra kommunal side ønsket en udvikling, hvor folk kunne få glæde af naturen uden at den blev ødelagt derved, og der har derfor været udskrevet en arkitektkonkurrence om kommunens fremtidige udvikling under hensyn til sådanne synspunkter.

Skovby

Skovby, der nu hører ind under Galtens kommune, er et af de områder i kommunen, hvor der blandt andet på grundlag af den nære beliggenhed ved storbyen Århus er en voldsom udvikling i gang. Det gamle landsbysamfund er snart indesluttet af moderne bolig- og industribyggeri, men man gør meget for at udviklingen ikke helt

skal kvæle minderne fra fortiden. Naturskønne områder findes ned mod Lyngbygårds å, der danner nordskellet i den oprindelige Skovby kommune, der iverigt mod syd strakte til lidt syd for hovedvejen A 15 mellem Århus og Silkeborg. Her ligger Klank mejeri, der på grundlag af omfattende osteproduktion har måttet udvide gang på gang.

Skovby

Hinnerup

Hinnerup

Hinnerup er en kommune, som i de senere år på grund af en placering ret nær Århus, har haft vokseværk. Udviklingen er gået så hurtig, at man har måttet slå bremserne lidt i for at sørge for den kommunale service til de mange nye indbyggere. Kommunen, som den er i dag, blev dannet i 1967 af Søften-Foldby kommune, Haldum og Vitten sogne fra Vitten-Haldum-Hadsten kommune og Grundfør sogn fra Grundfør-Spørring kommune. Kommunen har nu 7.946 indbyggere og et areal på 7.745 ha. Hinnerup by, der hidtil havde været skævt placeret, blev herved centrum i en ny kommune, der fik Hinnerups navn. Indenfor kommunen ligger mange gamle landsbyer grupperet om de gamle ro-

manske kirker. Hinnerup har aldrig i væsentlig grad været præget af industri, men er med sin kønne beliggenhed ved Lilleådalens et sted, hvor folk gerne vil bo. Den første udvikling kom i kraft af jernbanen, der anlagde station i Hinnerup omkring 1860. Ud over kirken kan af historiske minder nævnes dronning Dagmars kilde i Tinning skov, hvor der af digteren Thor Lange er rejst en mindesten for dronning Dagmar, og Niels Ebbesens eg i Nørre-Is skov til hvilken Niels Ebbesen i følge overleveringen skal have bundet sin hest på vej til Randers for at myrde den kullede greve.

Hjermind

I følge de planer Bjerringbro kommune har for den fremtidige udvikling vil Hjermind være et af de områder, der skal udbygges såvel med boliger som erhvervsbyggeri og byggeri til offentlige formål.

Hjermind er fra gammel tid en by, hvis navn har været nævnt ved adskillige lejligheder. I præstegårdens have står en obelisk til minde om kong Frederik den VI's besøg her i 1827, og H. C. Andersen færdigskrev »Jylland mellem tvende have« i 1859 i dagvognen på vej til Hjermind præstegård. Det var den sto-

re personlighed, præsten og plantepioneren, Hans Bjerregård, drot og digter besøgte. Bjerregårds planteinitiativ var grundlag for de tanker, der senere førte til Det danske Hedeselskabs stiftelse. I dag er Hjerminds navn blandt andet kendt i vide kredse i forbindelse med det storstilede forsøg på at skabe interesse for fåreavlen, der sker på gården Kellinghøl.

I præstegårdshaven står også en runesten, som er fundet på Hjermind mark. En anden runesten fundet i nærheden blev i 1643 flyttet til rundetårn i København, hvor den forsvandt under Københavns brand i 1728.

Hjermind

Fårvang

Fårvang

Fårvang er et typisk eksempel på, hvorledes udviklingen på grund af anlæg af en jernbane forskubbes. Det oprin-

delige Fårvang gled i baggrunden og blev til gammel Fårvang, mens byen udviklede sig, hvor jernbane og amtsvej krydsede hinanden. Et yderligere tegn på, at Får-

vangs udvikling er af nyere dato er, at der aldrig har været noget, der hedder Fårvang kommune, og at der heller ikke er kirke i Fårvang. Nærmeste kirke er Skorup, og oprindelig lå Fårvang i Tvillum sogn i Skorup-Tvillum Voel kommune. I dag er Fårvang en del af Gjern kommune og har et stærkt udbygget skolevæsen. I Truust ned mod Gudenåen er der opstået en omfattende sommerhuskoloni og campingplads. Mellem Fårvang og den gamle Tvillum klosterkirke ved åen ligger godset Tvillumgård og i nærheden heraf Hedeselskabets centralplanteskole.

Salten

Et af de mindre bysamfund i Them kommune er Salten. Gennem mange år har Salten været en hyggelig lille by uden større udvikling, men i de senere år er der sket en betydelig ændring, idet der har været en del nybyggeri i kvarteret ved det nye amtsplejehjem. I forbindelse med Salten kan også noteres Them kommunes nye industri-kvarter, der er skudt op i Knudlund mellem Salten og Rodelund. Selvom Salten normalt er en stille by, er der en gang om året helt forandret i byen. Det er den lørdag det traditionsrige Salten hestemarked holdes. Oprinde-

Salten

lig var det på en grund ved siden af den gamle privilegerede Salten Kro, men da pladsen her ved blev for lille, har man i de senere år holdt markedet på en plads lige nord for Salten by. I Salten ligger godset Løvenholt, der

i 1850 blev samlet af en pioner på plantningens område, Fr. H. Møller. I seks år fra 1905 til 1911 var der Højskole på Løvenholt. I Saltenådalen sydvest for Salten ligger det geologisk interessante Salten-profil.

Venge

Venge

Venge eller slet og ret Veng, som nu oftest er benævnelsen for byen, hører i dag ind under Herning kommune. By-mæssigt har Veng haft en stilfærdig udvikling, men den er omtale værd med sin smukke beliggenhed i et dalstrøg og med sine to interessante bygningsværker. Den ene er kirken, som er rest af et gammelt kloster. Kirken regnes for at være den ældste eksisterende klosterkirke i Danmark og en af vore mest ejendommelige præget

af engelsk byggeskik, opført af frådrenskvadre (kildekalk). Det andet interessante bygningsværk i Venge er herregården Sophiendal, hvis smukke bygninger kun er ca. 100 år gamle. Bygningsstilen er tydeligt inspireret af Rosenkrantzernes stamsæde, Rosenholm, med lave fløje og høje hjørnepavilloner.

Indholdsfortegnelse

Ans	20	Linå	27
Balle	24	Lysgård	18
Bjerringbro	7	Låsby	17
Boes	10	Møllerup	27
Bording	16	Moselund	25
Bryrup	11	Nr. Snede	15
Brædstrup	8	Resenbro	22
Ejstrupholm	15	Ry	10
Engesvang	16	Rødkærsbro	13
Frederiks	14	Salten	34
Funder	24	Sejling-Sinding	26
Fårvang	33	Sejs-Svejbæk	23
Galten	17	Serup-Lemming	26
Gjern	29	Silkeborg	3-4
Gl. Rye	9	Sjørslev-Levring	18
Grønbæk	20	Skanderborg	5
Gødvad	22	Skovby	32
Hadsten	12	Sorring	29
Hammel	12	Sønder Vissing	30
Hinge	28	Them	11
Hinnerup	32	Thorning	19
Hjermind	33	Thorsø	21
Hvorslev	31	Ulstrup	31
Ikast	6	Venge	34
Karup	14	Vinderslev	19
Kjellerup	18	Virkhund	21
Kragelund	25	Vium	27
Langå	13	Voel	28
Laven	23	Voerladegård	30
